

Égbekiáltás válasz nélkül?

Az ember szenvedés és szenvedés okozás nélküli világot szeretne. A másoknak okozott szenvedést bűnnek, gondatlanságnak, vagyis valamilyen nagyságú rossznak ítéljük. A szenvedést kikerülendő, csökkentendő, ha lehetséges, akkor megszüntetendő rossznak gondoljuk. Civilizációs és kulturális eszköztárunk nagy részét erre a célra fordítottuk. Ugyanakkor önmagunk megmentése címén még nagyobb bajokat produkáltunk. Úgy látszik, hogy az ember megjelenésével nagy bajok lehetősége szabadult a világra. Amit az ősember bunkósbottal intézett el, azt ma nukleáris eszközökkel teheti. Amely vermet a mamutnak ásott, abba – lassan elfogyván a mamut –, az ember maga esik bele, magával rántva a hatósugarában levő világot is. A világban levő baj mindig magyarázatra szorul, hívő és nem hívő számára egyaránt. Az ember önértelmezése, a hívő ember istenképe elfogadható magyarázatot kell hogy adjon. Ha a világ rendje az erőszakra épül, és az ember magára van hagyva ebben a létharcban, akkor is – saját érdekében – köteles uralkodás helyett harmóniát találni környezetével. Ha az Isten szeretet, vagyis ajándékozó, adó természetű – amint a keresztény kinyilatkoztatás hangsúlyozza –, akkor fel kell tudnunk oldani a tapasztalt fájdalmak és a vágyott boldogság közötti feszültséget.

1. A VILÁG TÖRVÉNYSZERŰSÉGEI azt mutatják, hogy a létezők legalapvetőbb jellemzője az egymásra épülés. Minél magasabb fejlettségi szinteket vizsgálunk, annál szélesebb körű az alatta lévőek felhasználása, beépítése, bekebelezése. Az élet különleges csodája különleges erőszakra épül: az erősebb fölfalja a gyengébbet. A lét-és fajfenntartás olyan természetes erőszakrendszerre épül, melyet a szükséges és elégséges szinten a természet törvényei meg tudnak tartani. A szükséges és elégséges szint feletti pusztítást rendkívülinek minősítjük: természeti katasztrófának, veszettségnek, devianciának. Öt nagyobb katasztrófa kétségtelen jelei mutatkoznak a kövületekben, a fajok legalább 75 %-a elpusztult. Rettentetes a számtalan állatfaj (dinoszauruszok stb.) kihalása, a Föld folytonos alakulásából adódó környezeten átalakulás. Egy személyesen szerető Isten feltételezése inkább emberi vágynak tetszik, mintsem realitásnak. A világ mégis meghatározott törvényszerűségek szerint működik, az ok-

ozokat láncolata felfedezhető, az energia nem elvész, hanem átalakul, amint a létezők mindegyike elhalva ad helyet az újnak.

Az ember fellépésével a pusztulás új és rendkívüli lehetősége jelent meg. A szükségtelen és más létezőkre tekintettel nem levő önközpontúság ön- és közveszélyes jelenséggé teszi a magát teremtés koronájának kikiáltó embert. Az erők egyensúlya a létezők létének biztosítását jelenti, az erők egyensúlyvesztése pedig radikális változásokat hoz, melyekben pusztulásra ítéldődik sok létező, hogy újnak adjon helyet. A történelem folyamán a természet erői és az ember képes létrehozni ilyen egyensúlyvesztéseket. Az ember pedig, szenvedve a törvényszerűségekből fakadó és a maga által okozott bajokat, az égre kiált. Szimbólumrendszereket alakított ki „a káosz hatalmas és idegen erőivel szemben” (P. Berger). A megszólított istenségnek olyan neveket ad, amilyenek önmagát is gondolja: Úr (Adonaj), Minden istenek Úra (Seregek Úra = Elohim), Birtokló (Baal), Uralkodó (Marduk). Az ember mindig nagyon tudatában volt a maga kiszolgáltatottságának is, hiszen minden földi diadala sem képes elfelejteni vele, hogy a halál erősebb az ő földi győzelmeinél. A halhatatlansággért való küszködés szellemi vonatkozásban sem (reinkarnáció, feltámadás), és anyagi vonatkozásban sem (síremlékek, balszamosás) hozta meg a mindenki számára megnyugtató és egyértelmű megoldást. Lelki és szellemi Bábeleket (= Isten kapuja) építünk, hiteket, korunknak, kultúránknak és egyéniségeinknek megfelelőket. Örülünk, ha az ellentmondásokból eljutunk a hihető, az emberi értelemmel nem ellenkező megállapításokhoz. Valahogy elviselhetővé kell tennünk a földi életet. Mi ezen erőlködünk, de Isten hol van, mit csinál?

2. AZ ISTEN KERESÉSE ugyanúgy örök jellemzője az embernek, mint pozícióharca a világban. Értelmünk eszköztárával odáig el tudunk jutni, hogy léteznie kell Valakinek, hiszen a bennünk és környezetünkben felfedezhető törvényszerűségek túlmutatnak azokon a létezőkön, amelyekben megnyilvánulnak. A mi emberi létbe dobottságunk és a végtelemben nyúló vágyaink olyan feszültséget jelentenek, amelynek feloldására kevés a világ és kevés az ember maga. Honnan égbekapaszkodó vá-

gyunk, a határok segítő kereteit nélkülöző lehetőségeink? Keresünk valakit, akit Vigasztalónak (Paraklétosz), értünk is levőnek (Jahve), önmagához ölelő édesapának (Abba) nevezhetünk. Az égbe irányított gondolatainkat, szavainkat imának nevezzük. Ezzel a szóval is kifejezzük a kapcsolat utáni vágyunkat: párbeszédet szeretnénk, válaszokat várunk, elismerést remélünk. Néha úgy érezzük, jött válasz, néha úgy, hogy nagyon sokat kell kutatnunk, hogy visszajelzésnek minősíthető kincsre bukkanjunk. Nagyon sokszor pedig be kell vallanunk, hogy kibocsátott hullámaink elhaltak a végtelenben. Sokszor az ment meg attól, hogy feladjuk, hogy a történelem nagy égre figyelőibe kapaszkodunk. A számunkra nagy egyéniségek ereje, példája reménykedésbe segíti reménytelenségünket. A hinduk Buddhája, a zsidók Mózes, az iszlám Mohamedje és a mi Jézus Krisztusunk olyan személyes és történelmi kapaszkodók, akik a bennük és nekik hívőknek erőforrások. Ha ők égre kiáltottak, és úgy élték meg, hogy választ is kaptak, akkor ez számunkra sem lehet reménytelen próbálkozás. A hívek égre emelik őket, hogy maguk is oda jussanak, pedig a nagy személységek nagysága földi életükben lett nyilvánvalóvá: meggyőződésük eredetisége és ahhoz való hűségük emelte ki őket a történelem tömegéből. Ők azt mondták, hogy van válasz onnan fentről. Minden vágyam, hogy legyen számomra is válasz. A leglényegesebb kérdésekben nem lehet, hogy teljes bizonytalanságban legyünk (az élet értelme, helyem a világban, küldetésem, a szenvedés értelme és jelentősége...).

3. AZ ÖNÁTADÁSRA ÉPÜLŐ ISTENKÉP Jézus tanúsága alapján rajzolható meg. Jézus Istene nem igazságos, több annál. A jókra és gonoszokra egyaránt éltetően figyel („esőt ad”), a rászorultságra is gondolva, személyre szabottan osztja ki a napszámot szőlőmunkásai között, esélyt kínál a gazdagoknak is a vagyoni fogyókúrára, hogy beférhesse az Országba a szűk kapun. Jézus Istene nincs benne a leomló torony tragédiájában, a politikai gyilkosságok mélységeiben: nem a bűnök megbüntetésével foglalkozik. A világot működtető törvényszerűségek adottak, és meg kell kísérelnünk az adástörvény szemszögéből nézve értelmeznünk azokat. A szeretet törvé-

nyéhez való hűség Számára fontosabb, mint a biológiai élet, még Jézus esetében is, vagy az ő esetében még inkább. Ez az Isten a személy, a szenvedő személy oldalán áll, és arra biztat, hogy önsajnáló mártírlelkedet helyett az életet-odaahelyező, önfeláldozó, a hatalmat odaadásra használó (búzaszem-) lelkiületre jussunk. Jézus Istene nem mindenható. A filozófia teljességet kifejezni akaró fogalmazásaival, a teológia numinózumot megragadni akaró erőfeszítéseivel nem lehet megragadni Őt. Ha abszolút állításokat fogalmazunk, akkor csak a „hittitok” fogalmának bevezetése ment meg bennünket az ellentmondásoktól. Arra a kérdésre, hogy ki számunkra az Isten, Jézus azt válaszolta, hogy az „édesapám”. „Az őskor a természetet *atyai* szemmel művelte, s ugyanez a gyöngédség és pietas, ami egy növény megsemmisülésében élt, élt a közösségben, élt az emberi lélekben. Az *atyai* szellem realizálása teremtette meg a föld szépségét. Amikor az ember nem realizálja az atyai szellemet, szükségképpen a természet rablója lesz” (Hamvas Béla, *Scientia Sacra*). Az atyákat megnyilvánuló Isten atyai válaszokat tud adni úgy és ott, ahogyan és ahol a hozzá kiáltó rá tudja állítani hullámhosszát a szeretetre, az önátadásra elkötelezett isteni hullámhosszra. Isten az adás nyelvén tud csak kommunikálni.

4. AZ ÖNÁTADÁSRA ÉPÜLŐ VILÁGKÉP ugyanúgy lehetséges, mint a sok egyéb világkép, melyek elsősorban az ember bajra, rosszra érzékenyebb hajlamából születtek. A világ létezőinek különböző szintjein felfedezhetők az önátadás jelei, a megszünés és újjászületés, az egyéni feloldódás egy új létező megjelenése érdekében. Einstein megkapta a Nobel-díjat a kvantummechanika létrejöttében végzett kutatásainak méltatásaként, és elterjedt a mondása is, miszerint „Isten nem kockajátékos”. Vagyis törvényszerűségek, nem pedig véletlenek működtek a világot. A tudomány ma már ott tart, hogy lassan azt kell mondanunk, a törvényszerűség nem más, mint az, hogy nincs az emberi értelemmel átfogott, felfedezett olyan törvény, amelyen ne kellene előbb-utóbb túllépnünk. A kvantummechanika vezet be a tudományba a véletlenszerűség, a megjósolhatatlanság tényét. (S. W. Hawking: Az idő rövid története). Isten kockázik is, mondhatjuk emberi megfogalmazással. Másként is működött a világot, mint amit az emberi értelem törvényszerűségként felfedez. Tegyük fel, arra teremtett ez a világ,

hogy önátadásokra, áldozatvállalásokra épülően jusson el Teremtőjéhez.

A kvantummechanika (Planck és Heisenberg) bebizonyította, hogy a fény hol úgy viselkedik, mintha részecskékből állna, hol pedig hullámtermészetet mutat, mintegy energiának mutatkozik. Ennek következménye, hogy például gyönyörű színekkel ajándékoz meg bennünket azáltal, hogy a minden szint egyesítő fehér fényből a hullámok interferenciája révén egyesek meghalnak, kioltódnak, és ezen részecskecsomagok feláldozódásával dominánssá válnak mások. A hiányzóvá váló színek teszik lehetővé a színek észlelhetőségét, meghaló részek, energiák teszik lehetővé mások érvényesülését (szappanbuborék). Az emberi szellem csak csodálhatja a már felfedezett létezési erőket, amelyek az anyag legmélyén mutatkoznak. „A neutrínó rendkívüli szellemszerű részecské, másodpercenként mintegy 60 milliárd halad át belőlük testünk minden négyzetcentiméterén. Többnyire a Napból származnak, és áthaladásuk közben megváltoztatják fajtájukat” (Balogh V. Szilárd, Neutrino sztori). A világegyetem összes részecskéje (amit ma ismerünk) besorolható két osztályba, amit a szaknyelvben így fogalmaznak: vannak feles spinűek, és 0, 1, 2-es spinűek. A spin a részecskének olyan tulajdonságának neve, mellyel azt jelölik, hogy a mozgó, pörgő részecske milyennek látszik különböző mozgási helyzetében (pl. a feles spinű részecskének azért ez a neve, mert kétszer fordul meg tengelye körül, mire ugyanazt a képet mutatja, mint kezdetben). Számunkra ez azért fontos, mert ahhoz, hogy ez a mozgási energia ne roppantsa össze az anyagot, minden részecskének egyedinek kell lennie (vö. az ember egyedisége), mégpedig helyzete és energiája szerint (Pauli kizárásos elve). Ez az egyediség tartja egyensúlyban a világot, a kvarkok ezért tudnak protonokat és neutronokat alkotni, ezek pedig atomokat stb. Az adástörvény úgy érvényesül ebben a dinamikus létfenntartásban, hogy egy anyagi részecske kibocsát egy erőhordozó részecskét magából, így maga visszalökődik (sebessége megváltozik), a kibocsátott erőhordozó részecske pedig egy másikkal ütközve elnyelődik, így a befogadót is megváltoztatja. Az egymásra hatás kibocsátásban és befogadásban nyilvánul meg, ami a meglévő elhalásából hoz létre új létezőt, új erőt. Érdemes elgondolnunk az ősi tételen, mely szerint „amint fent, úgy lent”. Amint az ele-

mi szinten működik a valóság, úgy működik a maga teljességében is.

Az élet megjelenésének szintjén ez az adástörvény úgy érvényesül, hogy a búzaszemnek el kell halnia ahhoz, hogy termést, új életet hozzon. A megújulás alapfeltétele az elhalás, a léttörvénybe ojtott önátadás. Az állatvilág a maga fejlettségi szintjének megfelelően a lét- és fajfenntartás belső törvényével szabályozottan valósítja meg az önfeláldozás léttörvényét. A szükséges és elégséges táplálékot a számára elérhető környezetből úgy veszi fel, ahogy a létharc meghatározott kerete ezt számára lehetővé teszi. A mai győztes holnap egy másik létező létének elősegítője azáltal, hogy őt győzi le. A legalkalmasabb, a legéletképebb marad fenn, hogy nyilvánvalóvá váljék: a létezés fontosabb az életnél, az egyed eszköz a lét teljességének működésében. Az élet az értékek kibontakozásáért van, azok megőrzéséért és továbbfejlődéséért. A halál a minőségibb lét fennmaradásáért, a fájdalom, a szenvedés az erők minél teljesebb mozgósításáért van, hogy a lehető legértékesebb éltető, pontosabban léteztető egyedek maradjanak fenn.

Az ember megjelenése új helyzetet teremtett. Azon a fejlettségi szinten áll, ahonnan döntően beleszólhat az adástörvény létet szabályozó rendjébe. Hordozza az alatta levő létezőkben működő törvényeket, ugyanakkor szabadon dönthet arról, hogy részt kíván-e venni az önátadás rendjében, vagy önközpontúan maga akarja bekebelezni a világot, mintha minden csak érte létezne. Szabadsága mellé kapott azonban egy súlyos tény: halálát nem kerülheti el. Életesélye csak az önátadás megélése révén van. A másokért leélt élet materiálisan szervesen kapcsolódik a porba való visszatéréshez, spirituálisan pedig az „Atyához való visszatéréshez”. Az embernek újra kell értelmeznie önmagát, minden megtapasztalt bűne ellenére. „Nincsenek természetből fogva vad emberek, csak elvadultak” (Baader). A természet rendjébe belesimuló ember nem volt ön- és környezetpusztító. „Az emberi lélek első és eredeti állapotában önmegtagadó és önátadó, önmagát saját tüzeiben művelő és égő lélek” (Hamvas, *Scientia Sacra*). Az adás és önfeláldozás törvénye azért sorvadt el az ember tudatában, mert a lét- és fajfenntartás természetes törvényét önközpontú torzítással szellemi önzésének magasára emelte. Tette ezt oly mértékben, hogy abszolút valóságidegen módon saját fajtája ellen is alkalmazza. A tudatformálás az egyetlen esély az adás-

rendbe való belesimuláshoz. A biológiai élet csúcserék-jelentősége megszűnik, odaadható, feláldozható eszköz lesz, és ennek függvényében válik értékesé vagy értéktelenné. A szenvedés mindenáron való elkerülni akarását felváltja a tudatos elvállalás, az odaadó felajánlás és a sorsközösség vállalásának egymáson segíteni akaró lelkiülete. Az imádságban az egyéni és kollektív önzés szavait (a jobban élni akarást) felváltja az egyéni és kollektív éltetni akarás a létjelenségének szemléletében. Az imádkozó annak tudatában kiált, hogy

„mindenható hatalmát Isten odaadta a szeretetnek” – amint az iráni szent tétel mondja. Az Istentől jövő visszajelzések nem is lehetnek mások, mint adástermészetűek. Életodahelyezésre biztatnak, nem pedig mások életének elvevésére, veszélyeztetésére, másokért élésre küldenek, nem pedig egyéni önérvényesülésre hangolnak. A földi fájdalmakra földi törvényszerűségekből kell kiolvasnunk a válaszokat. Égi vágyainkra az adás rendjét tükröző válaszok érkeznek, ezek meghallására erre alkalmas fülek és szemek kellenek, ehhez pedig megté-

résre van szükség. Tudomásul kell vennünk sorsunkat, és vállalnunk kell küldetésünket.

„Jól közeledni tehát végnapjainkhoz, udvariasság. A megöregedés illemtanának fő vizsgája, hogy miképp húzzuk be magunk után az ajtót... Erre azzal a meggondolással kell fölkelésznünk, hogy még egy pillangó halála is botrányos ellentmondás” (Illyés Gyula, Kháron ladikja)... HA nem hangolódunk az Isten természete szerinti adásrendre.

Király Ignác

OLVASÓK FÓRUMA

Olvasóink Sárdy Péter A botránykő: Isten és a szenvedés c. írására reflektálnak (2001. október, 5–6. oldal).

Kedves Szerkesztőség!

A „Botránykő” tanulmány nagyon elgondolkodtatott, fénymásolatot küldtem belőle barátaimnak is. Hasonló gondolatokon töprengtek régóta magam is. Elküldöm saját aforizmáim gyűjteményéből a témához illőt, ezzel járulok hozzá a megindított vitához:

Isten a legkönyörtelenebb gyilkos, Ő mindenkit megöl. Aki ennek ellenére is hisz végtelen jószágában, annak jutalma nemcsak az örök élet, hanem az örök boldogság is – s erre az utóbbira mindannyian vágyakozunk.

Üdvözléssel:

**Róczy János
Genf**

Kedves Szerkesztők!

Tavasszal Kaszapéknál jártam. Tulajdonképpen nem látogatás volt, másnap hajnalban indultunk Kárpátaljára. Míg Pistáék az utolsó telefonegyeztetéseket végezték, körbenéztem a konyhájukban. Semmi különlegeset nem találtam, olyan volt, mint minden rendes háziasszony konyhája. Egyetlen dolog ragadta meg figyelmemet, egy csillagászati térkép. A szokásos térképektől abban különbözött, hogy két dimenzióval jóval többet ábrázolt. Az egyik sarkában valamiféle metagalaxis-részlet volt látható, sötétkék alapon fehér pontokkal, s a pontok mellett számomra ismeretlen nevekkal, betűkkel, számokkal, és a felirat szerint a főbb galaxis-csoportosulások egy részletét ábrázolta a világűr közvetlen körülöttünk lévő részében. Ebből a részből aztán az egyik kis fehér pont ki volt nagyítva a térkép egy másik sarkában, és ez a mi galaxisunk közvetlen közelében lévő galaxisokat ábrázolta sötétkék alapon apró fehér pontokkal. A pontok melletti nevek és számok között még mindig nem találtam ismerősöket. A térképnek ebben a részében is volt egy kis fehér pont, ami aztán kinagyítva a térkép következő sarkában volt felnagyítva, és már a mi galaxisunk egy részletét ábrázolta. Itt már sok ismerőssel találkoztam, olyanokkal, mint a Vega, az Altair, a Deneb, a Szíriusz és a mi jó, öreg Napunk. Ennek a sötétkék alapon fehér-pöttyözött térképnek a Nap nevű pontja aztán mint egy újabb dimenzió jelent meg a térkép közepén, és sötétkék alapon, kicsit nagyobb fehér pöttyökkel jelölte a Naprendszer bolygóit és holdjait.

Lenyűgöző és megrendítő térkép volt. Pont olyan, mint a kvantumelmélet általán nyáron felfedezett azon megállapítása, miszerint: ha egy ember minden sejtjének molekuláját, atomját, annak minden protonját, neutronját és elektronját szorosan egymás mellé préselnék, a gombostű fejenél kisebb golyót kapnánk. De hogy jön mindez Istenhez és a szenvedéshez? – kérdezhetnétek.

Megmondom azt is. Kaszapék térképe – mivel asztronómusok készítették, azaz olyanok akik a csillagok megszámlálásával és elnevezésével foglalkoznak – nem ábrázolta azt a kiindulási dimenziót, melynek közepén az Abszolútum, vagy más néven a mi Szerető, Mindenható és Örökkévaló Atyánk van körbevéve a metagalaxisok felhőjével. Ennek következtében még csak nem is utal a térkép azokra az erőkre, amelyek kialakították – alakítják – ezt a Mindenséget, s amelyek csak kiindulásukban harmonikusak – isteniek –, de Istentől távolodva sajnos nagyon hamar egyre mechanikusabbá válnak. Nem foglalkozik a térkép azzal sem, hogy ezek a mechanikus erők egymásra hatva, egymást keresztezve, kioltva és erősítve hányféle mechanikusan működő törvényt hoznak létre, s hogy ezek a törvények hogyan válnak egyre összetettebbé a különböző galaxisokon, naprendszereken át egyre lefelé haladva a Földig, majd a holdakig, s belül, az anyagon belül a szerves bioszférán, a növényeken, állatokon, embereken át, tovább a sejteken, molekulákon atomokon át a mezonok, kvarkok, leptonok világa felé.

A Föld nagyon messze van Teremtője egymással harmonizáló erőtől, számtalan törvény alatt szenved, és ezek mind mechanikusan ható törvények.

A csoda nem az, hogy szenvedés van itt a Teremtés „Isten háta megett” egyik legtávolabbi sarkában, hanem az, hogy van itt egy lény, amelyik mindezek ellenére, minden mechanikus törvényhalmaz, bolygó és csillagrendszer, gravitáció, szükségszerűség, sors és véletlen ellenére, ha nagyon összeszedi magát – megismerheti önmagát és az egész világot, képes kifejleszteni valamit, olyan „anyagot”, amely az erők, törvények és világok ellenére nem egyre nehezebb és sűrűbb, hanem egyre finomabb és illékonyabb lévén megcsillan, amikor Teremtő és Szeretett Atyánk kiül este a teraszára, és teremtését szemléli.

Ezeket a szabályokat Isten nem tud változtatni, mert Ő csinálta a játékot, és az egész játék összeomlana, ha a szabályokat valaki – akár Ő maga – felrúgná. Mint ahogy az adu ádú nem lehet hetessel megütni, Isten sem szüntetheti meg a szenvedést itt a Földön és mindenütt, ami egy kicsit is távolabb esik Tőle. De bizonyos törvények hatása alól ki lehet bújni, és más törvények hatása alá kerülni. Erről szól minden Szent Könyv, és erről beszélt Jézus is annak idején. Sok útja van ennek, de egyben mindegyik közös: a hétköznapi szenvedéseken túl igen komoly, az összes mechanikusan ható erő és törvény ellenében végzett tudatos munkára van szükség. Ennek a munkának egyik módszere lehet a tudatos adás, szolgálat és szelidség gyakorlása kisközösségi háttérrel, ahol egymást rendszeresen ellenőrizve, figyelmeztetve, építve van mód önmagunk és a világ megismerésére. Ez a módszer nem gyógyszer, amelyet „bekapva” élelem a halhatatlanságot, hanem annak a rendszernek, évekig tartó munkának a része, amelynek során a köves, keményre taposott, gazos, tüskés földből porhanyós, meleg, tiszta és megművelésre alkalmas szántó lehet, amibe már érdemes jó magot vetni. A mag ébredése, elhalása, majd újjászületése már egy másik folyamat része.

**Farkas István
Budapest**